

SKT220
प्रारम्भिकज्यौतिषज्ञानम्
(Fundamentals of Jyotish)

पाठ्यक्रम कूट - SKT220

पाठ्यक्रमस्य शीर्षकम्- प्रारम्भिकज्यौतिषज्ञानम् (Fundamentals of Jyotish)

अर्हता - प्रथम सत्र में SKT209 व्यावहारिक संस्कृतम् / SKT217 सामान्यसंस्कृतम्/ SKT218 सुलभसंस्कृतम्
अध्ययन कर चुके छात्र हेतु ।

क्रेडिट- 2

श्रेयाङ्काः - 02 [एकम् क्रेडिट व्याख्यानम् - संघटितकक्ष्यागतिविधेः वैयक्तिकसम्पर्कस्य च १० होरासमानम्, प्रयोगशालायाः/व्यावहारिककार्यस्य/अनुशिक्षणस्य/शिक्षकनियन्त्रितगतिविधीनां ५ होरासमानम्, अन्यकार्याणि यथा स्वतन्त्रव्यक्तिगरकार्याणि, सामूहिककार्याणि, निर्धारितानि अनिवार्य/वैकल्पिककार्याणि, साहित्यसमीक्षा, पुस्तकालयकार्याणि, तथ्यसंग्रहाः, शोधपत्रलेखनम्, संगोष्ठीपत्रलेखनादिम् १५ होरासमानं भवति]

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यानि-

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यं वर्तते छात्रेषु ज्यौतिषशास्त्रस्य सामान्यप्रारम्भस्तरीयपरिचयं, वारनक्षत्रराशिग्रहाणां परिचयं तेषां शुभाशुभविचारज्ञानं, मुहूर्तचिन्तनं च अभिवर्धयितुम् अयं ज्यौतिषशास्त्रीयपरिचयस्य संग्रहात्मकः ग्रन्थः पाठ्यक्रमे आरूढः ।

पाठ्यक्रमस्य प्रतिफलम् -

पाठ्यक्रमस्य प्रतिफलं वर्तते एतत्पत्रस्य अध्ययनद्वारा ज्यौतिषशास्त्रस्य परिचयं प्राप्नुवन्ति । जातकनिर्माणं कथं कर्तव्यमिति पठिष्यन्ति । भविष्यत्काले जातकफलकथनाय अपेक्षितज्ञानं वर्धते ।

उपस्थिते अनिवार्यता - पाठ्यविषयस्य पूर्णतया अवबोधाय तस्य च लाभानां सुनिश्चयाय छात्राणाम् कक्ष्यासु उपवेशनम् अत्यन्तमनिवार्यमस्ति । कक्ष्यासु न्यूनतम ७५% उपस्थितिः न भवति चेत् छात्राणां परीक्षासु उपवेशस्य अवसरः निरस्तीकर्तुं शक्यते ।

मूल्याङ्कनस्य मापदण्डः — पूर्णाङ्काः -	100%
माध्यमिकी परीक्षा -	20%
सत्रान्तपरीक्षा -	60%
सततम् आन्तरिकमूल्याङ्कनम् -	20%

पाठ्यक्रमः - SKT220 प्रारम्भिकज्यौतिषज्ञानम्
(Fundamentals of Jyotish)

विषयान्तर्वस्तु -

1. वारादिप्रकरणम्

- ◆ वारनामानि , शुभाशुभवाराः तैलाभ्यङ्गे शुभाशुभवाराः ।
- ◆ मासाः, ऋतवः, अयनम्, अयनकृत्यम् ।
- ◆ तिथयः, तिथीनां संज्ञा, त्रयः योगाः ।

2. नक्षत्रप्रकरणम्

- नक्षत्रनामानि, नक्षत्रदेवताः, शतपदचक्रम् ।

अक्षय
19/2/24

- नक्षत्राणां ध्रुवादिगणविभाजनम् ।
- नक्षत्राणाम् अन्धादिसंज्ञा ।
- करणज्ञानं, योगनामानि, बबादिसप्तकरणानि, विष्टिज्ञानम् ।

3. राशिप्रकरणम्

- ❖ राशिनामानि, राशीशाः, राशिषु उच्चनीचग्रहाः, चन्द्रवासः ।
- ❖ राशिपरिज्ञानम्, चन्द्रफलम्, ग्रहाणां भुक्तसंख्या ।

निर्धारितग्रन्थः -

1. बृहदवकहडाचक्रम् बालबोधिनी हिन्दीव्याख्योपेतम् चौखम्भा विद्याभवन द्वारा प्रकाशित ।

व्याख्यानयोजना -

व्याख्यानसंख्या	व्याख्यानविषयः	निर्धारितपुस्तकानि
1-3	वारनामानि, शुभाशुभवाराः तैलाभ्यङ्गे शुभाशुभवाराः	1
4-6	मासाः, ऋतवः, अयनम्, अयनकृत्यम्	1
7,8	तिथयः, तिथीनां संज्ञा, त्रयः योगाः	1
9,10	नक्षत्रनामानि, नक्षत्रदेवताः, शतपदचक्रम्	1
11- 15	नक्षत्राणां ध्रुवादिगणविभाजनम् । नक्षत्राणाम् अन्धादिसंज्ञा । करणज्ञानं, योगनामानि, बबादिसप्तकरणानि, विष्टिज्ञानम्	1
16-20	राशिनामानि, राशीशाः, राशिषु उच्चनीचग्रहाः, चन्द्रवासः, राशिपरिज्ञानम्, चन्द्रफलम्, ग्रहाणां भुक्तसंख्या	1

जयस्य १९/२/२५